

TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH

Qobulova Marvabonu

Annotatsiya: Ushbu maqola tashqi iqtisodiy faoliyatni davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati, maqsadlari va usullarini tahlil qiladi. Tashqi iqtisodiy faoliyat, mamlakatlar o'rtasidagi savdo, investitsiya va xizmatlar almashinuvi orqali iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishga qaratilgan. Davlatlar, o'z iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish, milliy xavfsizlikni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni saqlash maqsadida turli tartibga solish vositalarini qo'llaydilar.

Kalit so'zlar: tashqi iqtisodiy faoliyat, davlat, jamiyat, iqtisodiy manfaatlar, mahalliy ishlab chiqarish, tashqi savdo.

Hozirgi kunda davlatlar o'rtasidagi xalqaro savdoning rivojlanishi, ishlab chiqarish integratsiyalashuvining kengayishi va takomillashuvi tashqi iqtisodiy faoliyatning yanada erkinlashuviga sabab bo'lmoqda. Bugungi bozor islohotlari munosabatlarining yangi strategi-yasi asosiy yo'nalishlaridan biri — tashqi iqtisodiy faoliyatni davlat tomonidan tartibga solishni muvofiqlashtirish hisoblanadi. Bu munosabatlar bozor munosabatlari shakllanishi sharoitida siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar samarasi, mamlakat ichki va tashqi iqtisodiy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan jihatlarni, shu jumladan, tashqi iqtisodiy muvozanatni ta'minlash, eksport va import munosabatlarda ilg'or siljishlarni rag'batlantirish, xorijiy kapital oqimini kuchaytirishga yo'naltirilgan vakolatli davlat tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan qonunchilik, ijroiya va nazorat qilish yo'nalishidagi chora-tadbirlar tizimini yaratishni o'z ichiga oladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyatni davlat tomonidan tartibga solish, zamonaviy iqtisodiyotning muhim jihatlaridan biridir. Bu jarayon, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni boshqarish, muvofiqlashtirish va rivojlantirishga qaratilgan. Tashqi iqtisodiy faoliyat, asosan, savdo, investitsiya, xizmatlar va boshqa iqtisodiy faoliyatlarni o'z ichiga oladi. Davlatlar, o'z iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish, milliy xavfsizlikni ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni saqlash maqsadida tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solishadi. Tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solishning bir qator maqsadlari mavjud. Birinchidan, davlatlar o'z iqtisodiyotlarini himoya qilish uchun import va eksportni nazorat qilishadi. Bu, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish, ularning o'sishi va rivojlanishi uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Ikkinchidan, davlatlar tashqi savdo balansini saqlashga harakat qiladilar.

Tashqi savdo balansining ijobiy bo'lishi, mamlakatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Davlatlar tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solish uchun turli usullarni qo'llaydilar. Bular orasida tariflar, kvotalar, sanksiyalar, litsenziyalar va boshqa cheklovlar mavjud. Tariflar, masalan, import va eksport to'lovlarini belgilash orqali savdo oqimlarini boshqaradi. Bu, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish va ularning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Kvotalar esa ma'lum bir mahsulot yoki xizmatning import yoki eksportini cheklash orqali bozorni himoya qiladi. Bu usul, ayniqsa, muayyan sohalarda raqobatni kuchaytirish va mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirishda samarali bo'lishi mumkin. Sanksiyalar, odatda, siyosiy yoki iqtisodiy maqsadlar uchun qo'llaniladi va ma'lum davlatlarga qarshi joriy etiladi. Bu, xalqaro munosabatlarda kuchli vosita sifatida ishlatiladi. Litsenziyalar esa, ayrim mahsulotlar yoki xizmatlar uchun ruxsatnoma berish orqali savdo faoliyatini nazorat qiladi. Bularning barchasi davlatning tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solishdagi vositalaridir. Tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solishning ijobiy tomonlari orasida mahalliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va milliy xavfsizlikni ta'minlash mavjud. Mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash, ularning o'sishi va rivojlanishi uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Bu, o'z navbatida, ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Biroq, bu jarayonning salbiy tomonlari ham bor. Haddan tashqari cheklovlar va tariflar, xalqaro savdo aloqalarini cheklab, iqtisodiy o'sishni sekinlashtirishi mumkin. Bu, iste'molchilar uchun narxlarning oshishiga olib kelishi va tanlov imkoniyatlarini kamaytirishi mumkin. Shuningdek, davlatlar o'rtasidagi savdo urushlari, iqtisodiy aloqalarni yanada murakkablashtirishi va global iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa:

Tashqi iqtisodiy faoliyatni davlat tomonidan tartibga solish, mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni boshqarish va muvofiqlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon, iqtisodiy manfaatlarni himoya qilish, milliy xavfsizlikni ta'minlash va iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishga qaratilgan. Davlatlar, bu jarayonni amalga oshirayotganda, ijobiy va salbiy tomonlarini hisobga olishlari zarur. Tashqi iqtisodiy faoliyatni samarali tartibga solish, mamlakatning iqtisodiy barqarorligini va rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, global iqtisodiy muhitda raqobatbardosh bo'lish uchun davlatlar o'z strategiyalarini doimiy ravishda yangilab borishlari lozim. Bu, nafaqat mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga, balki xalqaro savdo aloqalarining mustahkamlanishiga ham xizmat qiladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat davlat tomonidan tartibga solinishi, mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash, ichki bozorni himoya qilish va xalqaro iqtisodiy aloqalarni

rivojlantirish maqsadida amalga oshiriladi. Davlatning bu sohadagi siyosati, iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.A.Abdurazakov. Tashqi iqtisodiy faoliyat: nazariya va amaliyot. Toshkent-2018
2. Qodirov, M. M. Globalizatsiya va tashqi iqtisodiy faoliyat. Toshkent 2020
3. Xudoyberdiyev, R. R. Iqtisodiy siyosat va tashqi savdo. Toshkent-2019
4. Tursunov, S. S. Tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solish: muammolar va yechimlar. Toshkent-2021
5. Murodov, D. D. Iqtisodiy rivojlanish va tashqi savdo. Toshkent- 2022